

УДК 373.2.092

Г 20

Лариса ГАРАЩЕНКО

orcid.org/0000-0002-7847-632X

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СТУДЕНТАМИ БАКАЛАВРІАТУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОГО НАПРЯМУ (ОБМІН ДОСВІДОМ)

Стаття присвячена пошуку ефективних шляхів реалізації діяльного компонента підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти до розв'язання завдань фізкультурно-оздоровчого напрямку. Обґрунтовується доцільність використання інтерактивних методів навчання для якісного оволодіння професійним досвідом майбутніми бакалаврами дошкільної освіти. Аргументується важливість організації навчальної діяльності на основі взаємодії викладача зі студентами. Розглянуто основи технології професійної підготовки бакалаврів на прикладі однієї з тем навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку».

Ключові слова: *організація навчальної діяльності, партнерська взаємодія, інтерактивні методи навчання, компетентнісний підхід.*

Постановка проблеми. Імперативом сьогодення стає необхідність практичної реалізації освіти, модернізація освітнього середовища вищого навчального закладу. Запровадження інноваційних технологій та використання інтерактивних форм і методів взаємодії суб'єктів педагогічного процесу веде до необхідності зміни змісту діяльності всіх учасників цього процесу.

За твердженням В. Лугового, у наш час фактично утвердилася особистісно орієнтована результатна парадигма на основі компетентнісного підходу [4]. За свідченням результатів досліджень О. Богініч, зміна парадигми освіти залежить від стратегічних завдань, суспільно-економічних та духовно-ціннісних перетворень, урахування пріоритетів суспільно-економічного, культурологічного та духовного відродження і полягає у визнанні освіти як провідного фактора розвитку особистості. Звернемо увагу, що таке міркування обґрунтовує виняткову роль якісної підготовки педагогічних кадрів, що є базисною основою успішної реалізації освітніх но-

вовведень [2]. Дослідниця акцентує, що орієнтація сучасної вищої освіти на формування професійно-творчої особистості, фахівця інноваційного типу, який здатний реалізувати освітні стандарти, впроваджувати нові освітні технології, вимагає ефективної організації цілісної професійної підготовки в умовах вищих навчальних закладів, оновлення змісту фахової підготовки, знаходження доцільних засобів, методів і форм його реалізації [1].

Виходячи з попереднього твердження, ми свідомі того, що підготовка бакалаврів дошкільної освіти повинна відповідати вимогам часу. Маємо на увазі, що пошук ефективних шляхів реалізації компетентнісно-діяльнісного компонента підготовки фахівців дошкільного фаху до розв'язання завдань фізкультурно-оздоровчого напрямку є одним із пріоритетних, що й визначило *основну мету* цієї статті. Грунтуючись на динамічних змінах у підходах та реалізації компетентнісно-діяльнісного компонента фахової підготовки бакалаврів, вважаємо за доцільне встановлення основних факторів, що актуалізують зазначену проблему.

Цілком закономірним є той факт, що ґрунтовна підготовка майбутніх бакалаврів дошкільної освіти неможлива без вивчення курсу «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку». Мета курсу – сприяти світоглядному переконанню у пріоритетності фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі, забезпечити підготовку майбутніх педагогів до проведення різноманітних форм роботи з фізичного виховання та заходів зі збереження і зміцнення здоров'я дітей.

Ми зосередимося на організації взаємодії зі студентами у процесі вивчення цього курсу (на прикладі теми «Рухливі ігри»). Переконані у винятковій важливості суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників педагогічного процесу на основі партнерського спілкування, що сприяє підвищенню інтересу та активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. У зв'язку з цим вважаємо принципово важливими результати наукового дискурсу О. Богиніч про типи взаємодії у педагогічній діяльності, що відображені у рис. 1 [1].

Вивчення теми «Рухливі ігри» відбувається у процесі лекційних і практичних занять, а також самостійної роботи студентів. Під час лекції «Рухливі ігри та особливості методики їх проведення із дітьми дошкільного віку» (4 год) студентам пропонуються такі питання для вивчення:

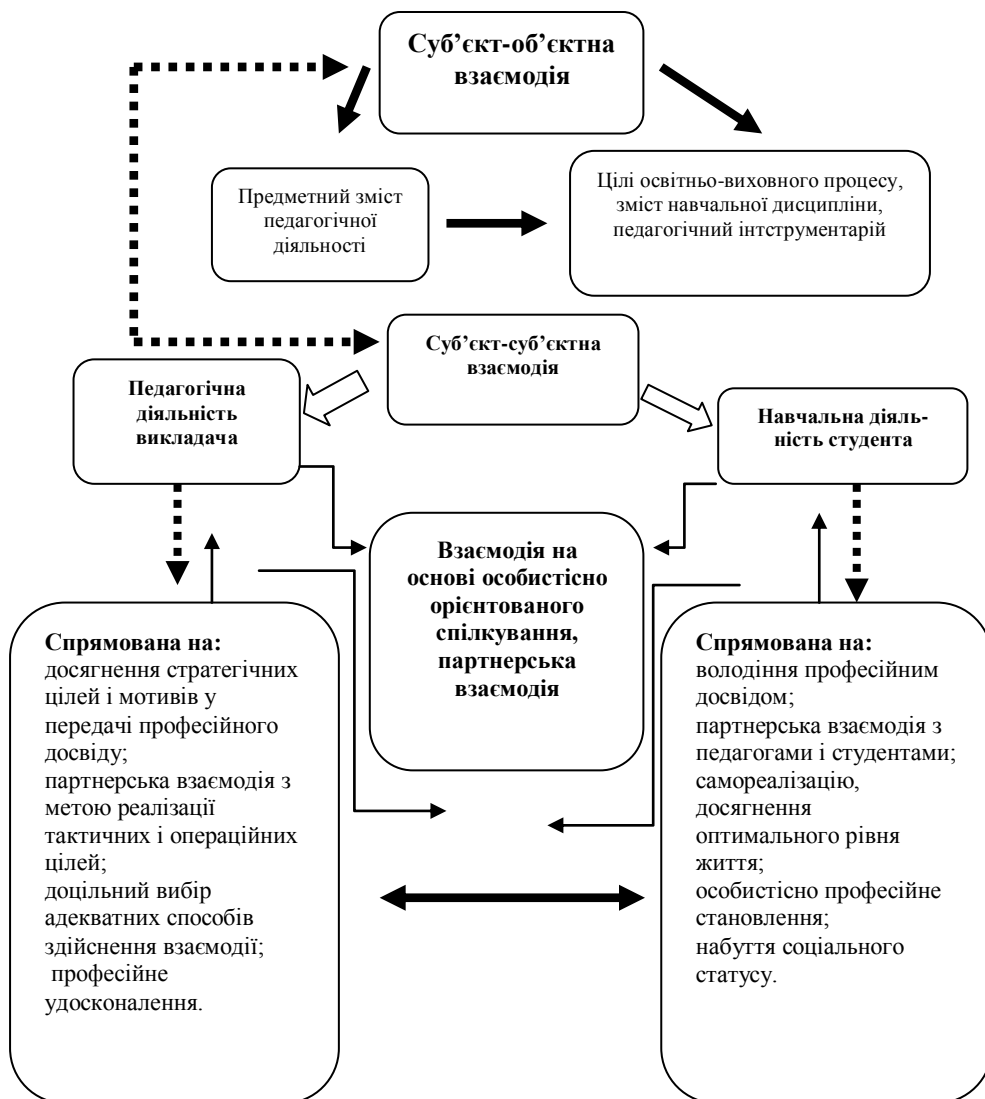
1. Рухлива гра як засіб різнобічного гармонійного розвитку дитини.
2. Поняття про рухливу гру, її структуру. Класифікація рухливих ігор.
3. Характеристика рухливих ігор для дітей різних вікових груп.

Варіативність рухливих ігор. Характеристика ігрових вправ.

4. Етапи ознайомлення дітей із рухливою грою. Методика проведення рухливих ігор в різних вікових групах.

5. Ігри змагального характеру, естафети, атракціони. Їх зміст, види, особливості організації та проведення з дітьми різних вікових груп.

Рис. 1. Типи взаємодії у педагогічній діяльності

6. Особливості проведення українських народних ігор.

7. Підготовка вихователя та підготовка дітей до рухливої гри. Місце рухливих ігор у розпорядку дня дошкільного навчального закладу.

Виходячи з того, що студентам відома ціла низка положень щодо проблеми цілісного загального розвитку дитини перших шести років життя, а також ігрової діяльності дітей із курсів дошкільної педагогіки, загальної і дитячої психології, перше питання лекції цілком можливо обговорити за результатами домашнього завдання. Студентам було запропоновано підготувати у письмовій формі коротку відповідь на питання

«Як впливає рухлива гра на всебічний гармонійний розвиток дитини?» та презентувати під час лекції. Таке завдання дає змогу активізувати знання й досвід студентів, висловити власні думки, сформулювати їх та представити на колегіальне обговорення. Викладач заслуховує різні варіанти відповідей, котрі підготували студенти та пропонує іншим студентам доповнити свої записи щойно отриманою інформацією, за потреби узагальнивши її.

Такий початок лекції певною мірою зможе забезпечити співпрацю викладача зі студентами, яка продовжиться і під час вивчення другого питання лекції. Тут доречно зробити наголос, що студенти матимуть можливість самостійно спробувати визначити поняття рухливої гри (трохи згодом, після ознайомлення із більшим масивом інформації). Викладач за допомогою презентації на інтерактивній дошці ознайомлює із видами рухливих ігор, структурою рухливої гри, дає коротку характеристику кожного виду рухливої гри. Для активізації студентів пропонує їм навести приклади рухливих ігор залежно від виду.

Використання презентації на інтерактивній дошці буде доцільним і під час вивчення третього питання лекції. На наш погляд, коротка характеристика рухливих ігор для дітей різних вікових груп з використанням презентації та в процесі колегіального обговорення зі студентами дасть змогу створити досить чітке уявлення про цю проблему. Для обґрунтування важливості ускладнення рухливих ігор варто розглянути зі студентами варіанти цих ускладнень. Тому закономірним буде таке запитання до студентів: «Як ви думаєте, для чого використовується варіативність рухливих ігор?». До з'ясування цього питання студенти доходять у процесі колегіального обговорення.

Для усвідомлення і розуміння матеріалу та закріплення засвоєних знань багато важить організація роботи в невеликих групах (по 7 – 10 осіб). Кожна група (команда) упродовж 5 хв має визначити всі можливі зміни (варіанти) у запропонованій викладачем рухливій грі (одна гра для усіх команд) та представити на загальне обговорення різні варіанти гри. Принагідно зазначимо, що й викладачеві варто мати заздалегідь підготовлений власний варіант запропонованої гри.

Після цього слід підвести студентів до розуміння, що розглянуті питання переконують у необхідності сформулювати поняття рухливої гри (заявленого у другому пункті плану). Наголошуємо на важливості самостійного формулювання студентами визначення рухливої гри. А також робимо акцент на співвідношенні понять, визначених студентами та поняття рухливої гри, що існує у теорії і методиці фізичного виховання.

Звернемо увагу на те, що під час характеристики викладачем ігрових вправ для дітей дошкільного віку (презентація на інтерактивній дошці) важливо зосередитися на відмінностях між рухливою грою та ігровою

вправою. Зазвичай з цим доцільно звернутися до професійного досвіду студентів (навести приклади ігрових вправ), поміркувати, в чому суттєва відмінність ігрової вправи від рухливої гри та переваги кожної.

Для вивчення четвертого питання лекції можливе колегіальне обговорення та визначення етапів (послідовності) проведення нової рухливої гри з дітьми. Етапами рухливої гри є: збір дітей на гру; створення ситуативного інтересу; назва гри; пояснення змісту гри; пояснення правил гри; закріплення правил гри; розподіл ролей; роздача атрибутів; сигнал на початок гри; власне гра; підсумки гри. Така організація роботи активізує студентів, допомагає виділити головне, аргументувати власні висновки, адже студенти мають подумати і відповісти на запитання викладача: «Як думаєте, з чого починати проводити рухливу гру з дітьми?», «Що далі?», «Що робимо потім?», «Який наступний етап?» та ін. Доцільно використати презентацію на інтерактивній дошці, на якій почергово візуалізувати кожен етап гри.

У процесі короткого обговорення зі студентами етапів рухливої гри надзвичайно важливо, щоб викладач не просто доповнював, а й конкретизував, узагальнював міркування студентів та ознайомлював їх із обґрунтованими положеннями методики фізичного виховання. Кожен етап рухливої гри викладач має охарактеризувати, аргументувати й дохідливо пояснити, щоб студенти переконалися у необхідності бездоганного володіння методикою проведення рухливих ігор. Вважаємо правомірним наголосити на доцільності не лише вищеназваних запитань до студентів, а й завдань, виконання яких передбачає роботу в невеликих групах: «Перекажіть зміст гри «Кіт і миші» емоційно, лаконічно, доступно»; «Сформулюйте правила гри «Кіт і миші» чітко, коротко, послідовно»; «Які сигнали на початок гри доцільно використовувати у молодшій групі, а які – у старшій?»; «Хто подає сигнали?» тощо. Звідси випливає необхідність ґрунтовніше розглянути такий етап гри, як розподіл ролей, що передбачає колегіальне розв'язання проблеми: «Чи вважаєте ви правомірним, коли вихователь пропонує обрати або призначає ведучим того, кого піймали? Має право вихователь використати такий прийом чи ні?». Під час обговорення викладач пропонує підняти руки тим студентам, хто погоджується і хто проти й обґрунтувати власні думки. Обов'язково конкретизувати й узагальнити сказане, з огляду на невеликий досвід студентів у проведенні рухливих ігор із дітьми. Важливо пояснити, що у більшості ігор роль ведучого для дітей приваблива. Тому стає зрозумілим їхнє бажання піддаватися ведучому, навмисно рухатися так, щоб його піймали, не втікати від ведучого тощо (тоді він теж буде ведучим). Отже, у таких випадках недоцільно обирати на роль ведучого ту дитину, яку піймали. Однак є рухливі ігри для дітей старшого дошкільного віку, в яких виконувати головну роль складно, її виконання пов'язане з великими

фізичними й емоційними зусиллями («Квач», «Ловитки»). Власне у таких іграх й буде правомірним вибір на роль ведучого тієї дитини, яку піймали.

Дієвим прийомом під час вивчення питання методики проведення рухливих ігор з дітьми різних вікових груп є використання роздрукованого матеріалу (опірний конспект питання методики проведення рухливих ігор з дітьми дошкільного віку у вигляді таблиці), підготовленого викладачем для обговорення. Такий вид роботи забезпечить ґрунтовне опрацювання зорової інформації. Ефективність опірного конспекту в тому, що студенти мають можливість порівняти власні міркування з готовим обґрунтуванням, зіставити особливості методики проведення рухливих ігор у різних вікових групах, поставити запитання.

Для того, щоб студенти глибше засвоїли матеріал п'ятого питання лекції, доцільно зробити порівняльну характеристику ігор змагального характеру та естафет у процесі колегіального обговорення презентації. У процесі вивчення цього питання вважаємо за необхідне звернути увагу студентів на те, що ігри-змагання та естафети – це певним чином підсумок роботи вихователя: чи досягли діти такого рівня рухової навички, щоб могли виконувати рух із максимальною швидкістю і точністю у різних, складних ситуаціях, уміли злагоджено діяти індивідуально й колективно. У процесі обговорення важливо підвести студентів до розуміння й прийняття ними такої максими: ігри-змагання у середній групі є основою для проведення естафет у старшій групі.

Під час розгляду шостого питання лекції на основі засвоєної інформації про особливості методики проведення рухливої гри доцільно обговорити зі студентами та сформулювати загальні висновки щодо особливостей проведення з дітьми молодшого та старшого дошкільного віку українських народних рухливих ігор. Зробити узагальнення студентам допоможе презентація, що супроводжує виклад теоретичного матеріалу та в якій представлена характеристика різних видів народних рухливих ігор.

Ефективним засобом активізації діяльності студентів під час вивчення останнього питання лекції (підготовки вихователя та дітей до рухливої гри, місце рухливих ігор у розпорядку дня дошкільного навчального закладу) буде залучення їх до колегіального формулювання висновків на основі отриманих на лекції знань, усвідомлення й розуміння матеріалу, а також власного життєвого і професійного досвіду. У процесі лекції відповіді студентів, їхню участь в обговоренні питань і розв'язанні проблемних завдань, уміння висловлювати, формулювати й обґрунтовувати власні думки та робити висновки варто фіксувати балами (фішками різного кольору).

Звернемо увагу на важливість підбиття підсумків у кінці лекційного заняття. Для цього варто використати різні прийоми закріплення інформації: повторення, запитання на перевірку розуміння матеріалу. Слушним

буде таке питання: «Спробуйте визначити й обґрунтувати місце рухливої гри в навчанні, вихованні, розвитку дітей дошкільного віку»). Після закінчення лекції студентам було запропоновано виконати у робочих зошитах домашнє завдання: написати короткий твір з теми «Чому діти не хочуть грати в рухливі ігри?»).

Співпраця викладача і студентів продовжується і під час практичних занять. Для реалізації діяльнісного компонента освіти практичне заняття з теми «Практичне проведення рухливих ігор для дітей молодшого, середнього і старшого дошкільного віку» (4 год) варто проводити у формі рольової гри. Мета практичного заняття: систематизувати знання студентів про методику проведення рухливих ігор; формувати вміння й навички практичного застосування знань шляхом індивідуального виконання завдань. Розвивати професійні вміння: легко входити в гру, активно діяти, вміло виступати в ролі ігрового партнера, доступно й образно пояснювати гру, емоційно грати; розвивати під час аналізу самостійність мислення, творчість, ініціативність, доброзичливість, об'єктивність. Виховувати професійне ставлення до проведення рухливих ігор колегами; бажання використовувати знання й вміння на педагогічній практиці.

Проведення такого заняття передбачає певну систему підготовчої роботи. Заздалегідь студенти отримали завдання сформулювати команди та обрати капітанів. Бажано провести консультації з капітанами команд для ознайомлення із завданнями, інструкцією та алгоритмом дій на практичному занятті. Для фіксування результатів діяльності студентів на занятті варто обрати журі. Як варіант, це може бути так: окремо викладачеві слід зустрітися із журі (двоє студентів), щоб розробити шкалу оцінювання команди загалом та індивідуально кожного члена команди, залежно від його підготовки, ролі, участі.

Практичне заняття у формі навчально-рольової гри відбувалося у такий спосіб:

1. Початок заняття: мотивація навчальної діяльності; постановка мети і завдань заняття; представлення команд.

2. Розминка: кожна команда має можливість поставити одна одній запитання теоретичного характеру (по п'ять запитань, заздалегідь підготовлених). На обговорення командами кожного питання дається 30 с.

3. Самостійне проведення командами рухливих ігор для дітей молодшого та старшого дошкільного віку (кожна команда проводить дві заздалегідь підготовлені рухливі ігри). Виконання цього завдання може бути представлено такою послідовністю кроків: проведення командою однієї рухливої гри (ігрової вправи) для певної вікової групи; обговорення, аналіз й оцінка проведення гри: кожній команді слід зафіксувати у своїх опонентів позитивні та негативні моменти гри, оцінити якість проведення рухливих ігор та рівень професіоналізму в діях майбутніх вихо-

вателів, рівень їх знань, умінь і навичок. Можливо, висловити пропозиції щодо вдосконалення проведення гри. Принагідно зазначимо, що під час попередньої підготовки до заняття можна запропонувати кожній команді (за необхідності) придумати провокаційні питання, тобто провести одну рухливу гру (ігрову вправу) з методичними помилками.

4. Конкурс лічилок до рухливих ігор (котра команда знає більше лічилок).

5. Конкурс капітанів, який доцільно провести паралельно з конкурсом лічилок (обидва капітани мають письмово розв'язати кросворди).

6. Практичне завдання (домашнє завдання): кожна команда називає рухливу гру (знайому для всіх) та пропонує іншій придумати її варіанти (на обдумування – 5 хв). Обговорення й аналіз виконання завдання: команди мають погодитися (не погодитися) із варіантами ігор опонентів та представити власний варіант (за потреби).

7. Практичне завдання: кожній команді до запропонованої рухливої гри (назва, зміст і правила гри) слід придумати зацікавлення для дітей (на обдумування – 2 хв).

8. Розв'язання педагогічних ситуацій (кожній команді дістається по три педагогічних ситуації, розв'язання яких після обговорення команди представляють по черзі). Наводимо приклад ситуації:

Педагогічна ситуація

На ігровому майданчику діти старшої групи розділилися на дві команди, самостійно обравши назви своїх команд та капітанів. Вихователь призначила декількох дітей – помічників для спостереження за дотриманням правил естафети. Дала сигнал до початку гри. Під час виконання дітьми завдання естафети вихователь відволікалась, розмовляла з вихователем сусідньої групи. Діти швидко закінчили гру, серед них зав'язалася суперечка, хто переміг. Дитина, обрана вихователем на роль судді, не могла відповісти, яка команда перемогла. Вихователь запропонувала дітям почати естафету спочатку. А сама знову продовжила розмову з колегою.

Якими можуть бути наслідки такого ставлення вихователя до дітей та своїх функціональних обов'язків? Чи доцільно вихователю, не визначивши, яка команда перемогла і чому, помирити дітей фразою «перемогла дружба»? Обгрунтуйте власну відповідь.

9. Закінчення заняття: підбиття підсумків рольової гри, оцінювання роботи кожного члена команди і команди в цілому, оцінювання роботи журі.

Розвиткові у студентів професійних умінь і навичок сприяло виконання самостійної роботи. Студентам запропоновані різні завдання само-

стійної роботи та методичні рекомендації для їх виконання: складання планів-конспектів розучування нової рухливої гри для дітей різних вікових груп (за поданим зразком), виконання аналітико-проектувальних завдань.

Висновки. Співпраця викладача і студентів під час лекційних, практичних занять, самостійної роботи дає змогу закласти основи професійних умінь і навичок у галузі фізичного виховання дітей дошкільного віку. Організація навчальної діяльності на основі взаємодії, застосування прийомів актуалізації опорних знань і уявлень студентів, прийомів засвоєння нових знань, формування умінь і навичок, узагальнення, прийомів систематизації знань, організації рефлексії пізнавальної діяльності уможливорює підвищення якості професійної підготовки фахівця, здатного розв'язувати нестандартні професійні завдання і творчо ставитися до життя. Тільки осмислення майбутніми фахівцями багатого теоретико-практичного потенціалу фізичного виховання, досконале володіння фахівцями методикою фізичного виховання дітей дошкільного віку, їхня готовність реалізовувати оздоровчу парадигму у власній професійній діяльності дозволить забезпечити результативний практичний досвід в умовах особистісно орієнтованої освітньо-виховної моделі.

Література

1. Богиніч О.Л. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти [Електронний ресурс] / О.Л. Богиніч. – Режим доступу : http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9/. – Назва з екрана.
2. Богиніч О.Л. Зміна методологічних орієнтирів сучасної системи освіти / Ольга Любомирівна Богиніч // Педагогічні науки : зб. наук. пр. Бердян. держ. пед. ун-ту. – Бердянськ, 2005. – № 1. – С. 5 – 14.
3. Вільчковский Е.С. Теория и методика физического воспитания детей дошкольного возраста : навч. посіб. / Е.С. Вільчковский, О.І. Курок. – 3-е вид., перероб. і доп. – Суми : Університет. кн., 2010. – 428 с.
4. Луговий В.І., Слюсаренко О.М., Таланова Ж.В. Становлення систем основних понять і категорій компетентнісного підходу в умовах парадигмальних змін в освіті / В.І. Луговий, О.М. Слюсаренко, Ж.В. Таланова // Педагогіка і психологія : Вісник АПН України. – 2014. – № 2. – С. 14 – 22.

References

1. Bohinich O.L. Ways of Improving the Preschool Education Awareness Training [Digital recourse] / O.L. Bohinich. – Way of access : http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9/. – Name from the screen.
2. Bohinich O.L. Change of Methodological Focuses of the Contemporary Educational System / Olha Liubomyrivna Bohinich // Pedagogical sciences : edited volume of Berdiansk State Ped. University. – Berdiansk, 2005. – № 1. – P. 5 – 14.

3. Vilchkovskiy E.S. Theory and Methodology of Physical Training of Pre-school Children : study letter / E.S. Vilchkovskiy, O.I. Kurok. – 3rd edition, remarked and completed. – Sumy : University book, 2010. – 428 p.

4. Luhovyi V.I., Sliusarenko O.M., Talanova Zh.V. The Establishment of the Systems of the Main Definitions and Categories of the Competency-based Approach in the Context of Paradigm Changes in Education / V.I. Luhovyi, O.M. Sliusarenko, Zh.V. Talanova // Pedagogy and Psychology : Pedagogical Sciences Reporter of Ukraine. – 2014. – № 2. – P. 14 – 22.

Гарашенко Лариса. Организация взаимодействия со студентами бакалавриата в процессе изучения дисциплин профессионального направления (обмен опытом). Статья посвящена поиску эффективных путей реализации деятельностного компонента подготовки специалистов в сфере дошкольного образования к решению заданий физкультурно-оздоровительного направления. Обосновывается целесообразность использования интерактивных методов обучения для качественного овладения профессиональным опытом будущими бакалаврами дошкольного образования. Аргументируется целесообразность организации учебной деятельности на основе взаимодействия преподавателя со студентами. Рассмотрены основы технологии профессиональной подготовки бакалавров на примере одной из тем учебной дисциплины «Теория и методика физического воспитания детей дошкольного возраста».

Ключевые слова: организация навчальної діяльності, партнерське взаємодія, інтерактивні методи навчання, компетентний підхід.

Harashchenko Larysa. Interaction arrangement with baccalaureate students during the studies of professional disciplines (sharing experiences). The article is dedicated to the search of effective ways of realization of pragmatist component during the training of specialists in the pre-school education field to solve the problems of health and fitness. It proves the expediency of usage of interactive methods of teaching for qualitative mastering of job-related experience by the future bachelors of pre-school education. It gives reasons for the importance of learning activity organization based on teacher and students' interaction. It observes the basic concepts of the technology of bachelors' dedicated training illustrated with the example of one of the topics from the educational subject «Theory and methodology of physical training of pre-school children».

Key words: learning activity organization, partnership, interactive methods of teaching, competency-based approach.

Одержано 29.01.2016